

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

H. AMELINK — SITTARD

God's zegetocht

*Geprezen zij de HERE.
Oag aan dag draagt Hij ons
Die God is ons heil.
Die God is ons een God van uitreddingen.
bij de HERE Here zijn uitkomsten tegen de dood.
Psalm 68 : 20, 21.*

Het is misschien wel aardig om te weten dat in 1881 er een man was in Duitsland die in een brochure, de uitleggers van deze psalm belachelijk maakte, omdat er toen ongeveer 400 verschillende verklaringen van deze psalm waren.

En 400 is natuurlijk inderdaad te veel van het goede. Nu is de Bijbel echt duidelijk. Echt „een lamp voor onze voet en een licht op ons pad“. En als we echt willen luisteren naar het Woord van onze God, dan worden we niet in de war gebracht door de 400 uitleggers. De Bijbel is duidelijk en genoegzaam.

Deze psalm is duidelijk in het bezingen van Gods grote daden in de geschiedenis. In de geschiedenis van Israël en daarom in onze geschiedenis.

Deze psalm zingt over de uittocht uit Egypte (vers 8). Over de woestijnreis met de gaven van manna en water (vers 10). En over de intocht in het land Kanaän.

Over het brengen van de ark naar Jeruzalem (18, 19). We leren God kennen uit Zijn daden. Als U in de Heilige Schrift een antwoord zoekt op de vraag: wie is de HERE?, dan zult U geen definitie aantreffen. God is niet de God van theologen en filosofen, maar de God van Abraham, Izaäk en Jacob. De HERE is die God, die de hemel en de aarde geschapen heeft.

De HERE is die God, die Noach gered heeft in de zondvloed.

De HERE is die God, die Abraham riep uit Ur en uit het heidendom.

De HERE is die God, die Israël uitleidde uit Egypte, uit het diensthuis.

De HERE is die God, die het volk droogvoets door de Rode Zee leidde. Die het volk niet in de steek liet in de woestijn, ondanks de zonde van het volk. Hij is die God, die het volk bracht in het land van de belofte.

De HERE is die God, die Zijn Zoon Jezus Christus in deze wereld zond, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren ga, maar het eeuwige leven zou hebben.

Zo leren we de HERE kennen. Uit Zijn heilrijke daden.

—o—

Het is niet willekeurig om het zo te zeggen bij deze psalm. Die God is ons een God van heil. Dan staat er een woord voor heil, dat te maken heeft met de naam Jozua of Jezus.

Zijn daden in de geschiedenis gedurende het Oude Verbond waren inderdaad voorbereiding van wat ons bericht wordt in het Nieuwe Testament: de dood en de overwinning van de dood door onze Here Jezus Christus. Paulus gebruikt deze psalm zo in de brief aan de Efeziërs. Het woord heil wordt gebruikt in de H. Schrift voor de alles omvattende hulp, die een mens nodig heeft. Vergeving van zonden en het eeuwige leven en alles wat nodig is om zo ver te

komen. Daarom kan de HERE genoemd worden: Hope Israëls. Helper in tijd van nood (Jer. 14 : 8). „De HERE uw God is in uw midden, een held, die verlost“ (Zef. 3 : 17).

Omdat de HERE is een God van heil, daarom is het ook verboden ergens anders enig heil te zoeken. Vertrouwt niet op edelen, op een mensenkind, bij wien geen heil is (Psalm 146 : 3). Het is Gods eer ons te helpen. Het is onze redding, dat Hij zo is en niet anders.

HERE, Here. De eerste naam met allemaal hoofdletters geschreven is de naam Jahve. De tweede naam Here, met een hoofdletter geschreven is de naam Adonai. Dat betekent Gebieder. Heer in de zin die dat woord vroeger in onze taal had. Iemand die wat te zeggen had over anderen. God nu heeft alles te zeggen over iedereen. En wat Zijn liefde wil bewerken, ontzegt Hem Zijn vermogen niet.

Of, om het maar heel gewoon te zeggen: we hebben een Vader, die alles kan. Daarvan is de geschiedenis van Israël in deze psalm bezongen, wel een bewijs. Van die almachtige God wordt gezegd dat Hij ons dag aan dag draagt. Zo, dat Zijn heil ons deel wordt. Luther vertaalt het eerste gedeelte van de tweede regel van vers 20 met de woorden: „Hij draagt onze last.“ Dat is wel niet letterlijk vertaald, maar het geeft wel de bedoeling weer. Het doet ons denken aan twee woorden van de Heiland: Ik zal met U zijn al de dagen tot aan de voleinding der wereld. Als de woorden „al de dagen“ er niet bij stonden, dan stond er zakelijk hetzelfde. Maar toch wordt het erbij gezegd: al de dagen. Hij weet hoe lang een dag kan duren. Hij weet ook wat staat in dat andere woord van de Heiland: „elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad“. Het kwaad, de moeite van twee dagen behoeven we niet te dragen. Dat kan ook niet. Het hoeft ook niet. Want dag aan dag draagt Hij ons. En alle dagen zijn vol heil, als we ons elke dag maar overgeven aan deze Heiland. Hij kan helpen. Want Hij is de Heer. Hij wil ook helpen. Want Hij is de HERE. Jahve. Ik ben voorzeker met U. De naam, die vooral verbonden is aan de uittocht uit Egypte. Ex. 6 : 1, 2.

Die nieuwe naam die in deze psalm lofzingend wordt vermeld. In de meeste Bijbeluitgaven staat boven deze psalm „Gods zegetocht“. Niet ten onrechte. Maar die tocht is niet opgehouden toen de ark naar Jeruzalem werd gebracht. Die tocht is voortgezet in de bevrijding uit Babel, in de komst van de Here Jezus Christus. Die zegetocht komt pas tot een einde, als de Heiland weerkomt. Als de dood, de laatste vijand onttroond wordt. Jezus Christus komt ook weer als Heiland. Want wij zijn burgers van een rijk in de hemelen, waaruit wij ook de Here Jezus Christus als Heiland verwachten, die ons vernederd lichaam veranderen zal, zodat het aan Zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig wordt, naar de kracht, waarmee Hij ook alle dingen Zich kan onderwerpen. Alle dingen. Echt niets uitgezonderd.

IN DIT NUMMER

Pagina 17
Ds H. Amelink,
God's zegetocht

Pagina 18
Ds H. Smit,
Ziet toe hoe gij hoort ...!

Pagina 19
Drs G. J. Vrijmoeth,
De Bijbel in het gezin (1)

Pagina 20
D. W. L. Milo,
Mijn Heiland

Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)

Pagina 22
Mr. dr J. Meulink,
Boekbespreking
M. de Jonge,
Vlammen aan de horizon (3)

Ziet toe hoe jij hoort....!

Het aanknopingspunt

Eén en ander maal hebben we nagedacht over het voorschrift van Lev. 19:9 en zijn merkwaardig open karakter. De rand van het veld niet gehele afmaaien... en dat in het belang van de armen en de vreemdelingen. We zagen dat de latere uitleggers dat open gebod hebben gesloten door in hun uitleg de bedoeling van de HERE te konkretiseren op een zestigste gedeelte van de oogst. We hebben toen gesteld, dat een dergelijke eigenmachtige konkretisering het wetticisme in de hand werkt. Men behoeft zich niet meer te stellen voor het aangezicht van de HERE. Men weet het zó immers al. En op die weg gaat dan de wet van karakter veranderen. Ze is niet meer de onderwijzing van Israël's God, maar ze is en ze wordt steeds meer een instrument, een apparaat, waardoor men zich tegen Israël's God kan beveiligen. Men verzekert zich tegen(!) de HERE met een gehoorzaamheidsdaad. In de eigenmachtige uitleg van de ouden vindt het wetticisme zijn aanknopingspunt.

Maar... laten we de genoemde afdwaling niet onderschatten. Het wetticisme heeft tenslotte niet een fout in de uitleg of in de prediking nodig! Het vertoont vaak een meer direkte aansluiting aan het Woord van God zelf. Het draagt dan ook vaak het karakter van een direkte toepassing!

De ark en de tempel

Om één en ander te verduidelijken zou ik eerst willen wijzen op wat we omtrent de ark lezen in Num. 10:35 „Wanneer nu de ark opbrak, zeide Mozes: Sta op, HERE, opdat uw vijanden verstrooid worden en uw haters van uw aangezicht wegvlugten". Volgens springen we door de geschiedenis heen naar 1 Sam. 4:3 waar we de oudsten van Israël na de verloren slag horen zeggen: „Laten wij de ark van het verbond des HEREN uit Silo halen, zodat die midden onder ons kome en ons verlosse uit de macht onzer vijanden". Wordt in die overweging van de oudsten dat woord van Mozes niet toegepast en met nieuwe kracht opgenomen? Licht het aanknopingspunt niet in de onderwijzing die Mozes als de man Gods gegeven heeft?

Ook wil ik even verwijzen naar hetgeen gezegd wordt in 2 Sam.

Kerkelijk Leven

7:13 over Salomo en de toekomstige tempel: „Die (zoon van David) zal mijn Naam een huis bouwen, en Ik zal zijn koninklijke troon voor immer bevestigen". En dan springen we weer over eeuwen heen naar de tegensprekers van Jeremia, die in 7:4 sprekend worden ingevoerd „Des HEREN tempel, des HEREN tempel, des HEREN tempel is dit". Jeremia noemt dit „bedrieglijke woorden", maar sluiten deze woorden niet direkt aan bij wat de HERE aan David beloofd had? En maken de tegensprekers van Jeremia met hun beroep op de betekenis van de tempel niet een veel „geloviger" indruk dan de profeet zelf? Sterken zij zich niet in de HERE-in-de-tempel, terwijl Jeremia juist verkondigt dat Juda niet ontkomen kan en niet ontkomen zal?

Voorbeelden verkeerd?

Ik zou me kunnen voorstellen, dat u die voorbeelden helemaal verkeerd vindt. We hadden het immers over het wetticisme. En de voorbeelden die ik noemde stammen uit tijden waarin de wet van de HERE het volk helemaal niet beheerste, op geen enkele manier. Hebben we hier niet met het tegendeel van het wetticisme te maken? Schijnbaar is dat inderdaad zo. Maar als we dieper zien, dan verstaan we de grote overeenkomst. Waarom brak het volk in de dagen van Hofni en Pinehas en evenzeer in de dagen van Jeremia niet met zijn goddeloosheid? Omdat het in de oude beloften van God een vastheid gevonden meende te hebben, die hen tegen de HERE en tegen elke mogelijke gerichts dreiging beveiligde. De gedachte van de verzekering tegen(!) de HERE beheerste hen volkomen en liet geen enkele lust bij Israël leven om zich werkelijk aan de HERE te geven. En het maakt geestelijk niet zo veel uit of men nu in de belofte of in de wet die levensverzekering tegen God denkt te vinden. Dat laat de Here Jezus ons ook zien. In Matth. 23:29 e.vv. stelt Hij de farizeze wetsijveraars op één lijn met de weteloze profetendoders van het

Pastorale notities

Rouwdienst en trouwdienst

Hoewel rouw en trouw familie-aangelegenheden zijn, waarin de kerk wel meeleeft en in haar publieke voorbede betreft, zijn het toch geen kerkelijke zaken, welke in de samenkomsten van de gemeente behoren gecelebreerd te worden.

Wat de begraffenis betreft hebben onze vaders dat in hun kerkenorde ook uitdrukkelijk uitgesproken. Ze bepaalden: *lijkpredicaties of lijkdiensten zullen niet worden ingesteld. Geen rouwdiensten dus in de kerk. Merkwaardig dat het met de trouwdiensten heel anders staat. Zo vaakzaam onze vaders zijn geweest ten opzichte van kerkelijke begrafenisplechtigheden, zo toegankelijk zijn ze geweest ten opzichte van kerkelijke huwelijksplechtigheden. Deze worden zelfs voorgeschreven: 'Alzo behoorlijk is, dat de huwelijke staat voor Christus' gemeente bevestigd worde, volgens het formulier daarvan zijnde, zullen de kerkeraden daarop toezien'.*

Natuurlijk is deze tweeslachtigheid historisch wel te verklaren.

Maar nu de burgerlijke overheid sinds 1848 de huwelijksluiting aan zich getrokken heeft, mogen onze kerken zich wel op deze zaak bezinnen.

Want tweeslachtig is het. Geen kerkelijke 'uitvaart'. Wel kerkelijke 'huwelijksinzegening'. Geen rouwdienst. Wel trouwdienst. Geen lijkpredicatie. Wel trouwpreek. Geen meedoen met ceremoniën bij gestorvenen, uit vrees voor superstitie. Wel meedoen met ceremoniën bij een bruidspaar (knielen, handoplegging, ringen verwisselen, zegenspreuken), waarbij het roomse sacramentalisme, meer dan we erkennen willen, nawerkt.

Wie de romantiserende tendenzen in protestantse kringen opmerkt; wie kennis neemt van de liturgische beweging in reformatische kerken en van de onder haar invloed in gebruik komende ceremoniën, gaat steeds meer beseffen, dat het hier geen onverschillige zaken betreft. Het zal goed zijn, dat deze dingen in gemeentevergaderingen en bijbelkringen eens in het licht van Schrift en belijdenis met elkaar besproken worden. Ook eens met elkaar nagaan, hoe het in de praktijk met onze rouwdiensten en trouwdiensten gesteld is. Gewoonten en gebruiken zijn nog geen normen.

B. Telder, Bilthoven

verleden. Zij zijn kinderen die naar hun vaders aarden! Hun gehoorzaamheid is — om met Luther te spreken — niet anders dan een „blinkende" variant op de „stinkende" wetteloosheid van de vaders. De farizeeërs hebben met de kruisiging van de Here ingestemd krachtens de handhaving van hun levensverzekering-in-de-wet. De vaders hebben de profeten gedood krachtens hun levensverzekering-in-de-belofte. Maakt dat wezenlijk iets uit? Steeds weer komt de vervalsing van de werkelijke rust naar voren. Steeds weer de verzekering tegenover de HERE in de plaats van de zekerheid die we uit zijn genadewoord ontvangen. En die we in geloof, vertrouwen, gehoorzaamheid mogen beantwoorden.

Nogmaals de omkering

We kunnen de HERE niet genoeg danken, dat Hij zich aan ons geopenbaard heeft, dat zijn Woord nabij is, dat we Hem mogen horen en dat wij zijn Woord mogen verstaan. Maar juist dat werkelijke binnenkomen van de HERE in het leven van zijn volk heeft altijd de zonde geactiveerd. Het volk heeft zich verzet tegen het Woord, dat beslag legde op het hele leven. Maar het heeft ook — een veel geraffineerder

opzet! — de orde van God omgekeerd en gepoogd van zijn kant op God en zijn Woord beslag te leggen. Het heeft het Woord telkens weer gehoord „naar zichzelf toe". Het heeft van het evangelie een evangelie naar de mens willen maken. Dat kon dan worden een evangelie naar de „vrome" mens... het wetticisme. Het kon ook worden een evangelie naar de mens die de genade als vrijbrief voor wetteloosheid opvat. Het trieste vermogen om het Woord om te keren en te maken tot ons apparaat tegenover God!

Dan wordt de scheppingsorde op zijn kop gezet: De mens schept zich zijn God naar zijn eigen beeld en gelijkenis.

Zo heeft het volk ook de Here Jezus naar-zichzelf-toe willen beluisteren: Hij mocht profeet zijn... en broodbezorger... en hun koning. De Here doorbrak dat. Toen kwam het kruis. Maar ook het kruis werd later weer van de mens uit en naar de mens toe verklaard. Het „Hoor naar Hem..." — schijnbaar zo'n simpel gebod — werd niet in acht genomen. „Horen" werd invoegen in het stramen van de eigen gedachten! En het vreselijke is telkens weer geweest, dat men maar niet van een foute of eigenmachtige uitleg uitging. Neen, de wagen kon telkens weer starten bij Gods Woord

zelf. Het duidelijkste voorbeeld geeft ons niemand minder dan Petrus: „Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God!“... „Dat verhoede God, Here, dat (lijden en sterven) zal U geenszins overkomen!“ — bijna in één adem! Wat de Vader hem geopenbaard had werd uit de Vaderhand gerukt en in Petrus' hand gemaakt tot een apparaat dat hem beveiligen moest voor wat het vlees niet wilde! Merkwaardig, dat juist de apostel Petrus ons zo'n duidelijk voorbeeld heeft nagelaten. Waarom mocht het niet tot de tegenstanders beperkt blijven? Jawel, maar zouden wij ons dan niet te veilig voelen?

Het gebed om het rechte horen

Men zegt terecht, dat er veel gebeden moet worden voor de predikers, opdat zij het Woord op de rechte wijze verkondigen. Het

is fijn en goed als de gemeente dat gebed trouw opheft. Maar... laat de gemeente zichzelf niet vergeten! We hebben vaak ongemerkt de typisch-verstandelijke gedachte, dat het doel met een zuivere preek wel bereikt is. En de hele geschiedenis spreekt dat tegen! En de geschiedenis leert ons ook dat afschuwelijke feit, dat Gods Woord telkens met beroep op Gods Woord verworpen werd. Verweer in de gestalte van vroomheid. Een vreemde vermeniging van de-oren-dichtstoppen aan de ene kant en naar-zichzelf-toe-luisteren aan de andere kant. Bidt om de rechte prediking. Maar laat niemand zich overschatten. Bidt niet minder om het rechte horen. Opdat u niet met Hem doet wat U wilt. Opdat u niet verzekeringen tegen de HERE gaat opbouwen. Verzekeringen met het karakter van het wetticisme of met het karakter van zijn schijnbare tegendeel. Ziet toe hoe gij hoort...!

G. J. VRIJMOETH — ZWOLLE

De Bijbel in het gezin (1)

In de uitgave van de Interkerkelijke Gezinsweek, getiteld „As je mekaar niet meer vertrouwen kan, waar blijf je dan“, staat op pagina 57 het volgende:

„Menig ouder kan een lange, lange geschiedenis vertellen over moeilijkheden met zijn kinderen.

Naar buitenuit praten we er niet veel over, want we houden graag ons hoofd hoog en werd ons niet altijd geleerd, dat je de schande binnen de deur moet houden?

Wat moeten we dan, trouw blijven aan onze christelijke waarden, meegekregen in eigen opvoeding en door ons als juist ervaren? Moeten we gehoorzaamheid eisen van onze kinderen? Is dat de manier om trouw te leren?

Ik dacht, dat we een andere weg moeten inslaan, de weg van de fantasie. Dat is de weg waarop we als opvoeders allereerst trouw zijn aan de aanleg van het kind. De mens is meer dan de Sabbathswet, zei Jezus“.

Tot zover dit citaat.

Iemand zei eens uit de grond van haar hart: „Je hebt een gezin en je hebt de Bijbel. Daar sta je dan, ga nu je gang maar“. Waarmee zij maar wilde zeggen, dat met deze beide gegevenheden de problemen niet zijn opgelost, maar beginnen.

We zijn het er snel over eens, denk ik, dat de oplossing die in bovenstaand citaat wordt aangeboden, geen goede kan zijn. De ouders krijgen het advies mee, wanneer er spanning ontstaat tussen wat het kind wil en christelijke normen, allereerst te vragen naar de „aanleg“ van het kind. Daarmee dreigt de Bijbel als hoogste norm van haar plaats verdrongen te worden, en is het eerste woord aan de „aanleg“ van het kind.

Ik laat nu maar onbesproken wat men precies onder „aanleg“ wil verstaan. Daarover zou nog wel iets te zeggen zijn. Bijvoorbeeld, dat de aanleg van een mens en zijn karakter deel uitmaakt van zijn zondige aard, en daarom nooit als maatstaf zonder meer kan dienen. In ieder geval kunnen wij het onmogelijk aanvaarden, dat als het kind andere wegen wil gaan dan de ouders vragen, de gehoorzaamheid ingeruild wordt tegen de eisen van aard en aanleg van het kind.

Dit is — zoals het zo vaak gaat in dit soort zaken — gemakkelijk gezegd.

Maar degenen onder ons, die grotere kinderen hebben, weten uit eigen ondervinding hoeveel zorgen en spanning dit kan meebrengen.

De een heeft een jongen, die zich niet meer wil inspannen om de maatschappelijke ladder verder op te klimmen, omdat hij dat een symptoom van een onchristelijke prestatiemoraal vindt.

Een ander heeft een dochter, die weigert zich „vrouwelijk“ te kleden, en op zekere dag wil gaan samenwonen, omdat ze huwelijkspoespas als romantische onzin beschouwt en je toch eerst moet „ervaren“ of je wel bij mekaar past.

Een derde heeft te stellen met een volkomen onhandelbare tiener, die niet meer weg te slaan is van een vriendenkring in een keldertje, omdat ze daar tenminste beter dan de kerk begrijpen wat medemenselijkheid is.

Voorbeelden als deze worden ook in bovengenoemd boekje aangehaald.

Ze kunnen ook genomen worden uit wat er in christelijke gezinnen gebeurt, naast vele andere. De aanwezigheid van de Bijbel in het gezin sluit deze en dergelijke problemen natuurlijk niet uit. Ook christelijke gezinnen ondervinden de zorgen en narigheden, die vanuit de ons omringende samenleving binnendringen. De Bijbel is niet een amulet, dat op een veilige plaats opgeborgen, het gezin behoedt voor boze invloeden. Net zomin beschermen ons de christelijke tradities en gewoonten, die in onze gezinnen in ere worden gehouden, hoe waardevol en eerbiedwaardig ze op zichzelf ook zijn. De Romeinen verwachtten veel van hun huisgoden, die ze zorgvuldig vereerden. Maar ook in verwaterde christelijke gezinnen, waar het leven uit het Woord van God meer schijn dan werkelijkheid is, is de Bijbel op de plank niet veel meer dan een symbool. Zelfs mensen die echt ernst zeggen te willen maken met God en Zijn Woord, lopen steeds het gevaar de Bijbel toch niet die plaats te geven die hij krachtens zijn wezen heeft. Ook in christelijke gezinnen kan het geestelijk leven igenzonken raken, als de tijd, de zin en de bereidheid tot inspanning ontbreken om diepgaand met het Woord van God bezig te zijn en te blijven. Ook in die gezinnen is de verleiding groot, als er spanning is ontstaan tussen de norm van het Woord van God en de aanleg of de wil van het kind, om de lieve vrede de gemakkelijkste weg te kiezen.

En meer dan eens ontmoeten we ouders die ten langen leste hun pogingen maar opgaven, „omdat er niet meer mee te praten is“.

Wij wijzen de weg, die het genoemde boekje aanbeveelt in conflict-situaties met de kinderen, af. Maar we moeten tegelijk bedenken, dat wij zelf de neiging hebben die weg ook te kiezen, en dat wij voorts met deze afwijzing nog niets hebben opgelost. Want in de crisis van zekerheden, die de gehele samenleving ontwortelt, blijft het christelijk gezin niet buiten schot. De Satan is altijd daar het meest actief waar hij zich het sterkst bedreigd voelt. Waar zou hij zich meer bedreigd voelen dan juist in het christelijke gezin, waar men bezig is de kinderen te wapenen tegen het rijk der duisternis? Daarom moeten christenouders, die de zware taak aanvaard hebben kinderen op te voeden tot weerbare christenen, er alles aan doen om de Bijbel tot levend middelpunt in het gezin te maken. Immers in de strijd der geesten hebben wij maar één wapen ontvangen: de Bijbel. Al het andere dat wij willen aanwenden, is misschien wel goed, maar niet krachtig en effectief. Een groot gevaar, juist in het gevestigde christendom, is de gewoonte, de sleur en de traditionalistische leefwijze. Meer dan eens ontmoet ik jongelui uit gezinnen, waar het kerkgaan, bijbellezen na het eten en catechisatie tot de vaste gewoonten behoren, waar men wat deze dingen betreft van geen wijken weet, en die toch het spoor bijster zijn. Er zijn gezinnen, waar het Woord van God, ondanks het feit dat het op gezette tijden uit de kast komt, toch als een huisgod in een kastje staat. Dan is het er wel, maar het functioneert niet; men leest er wel uit, maar men leeft er niet uit.

Van de kerkgang kan evenmin veel zegen voor de opbouw van het gezin uitgaan, als vader en moeder wel van de kinderen eisen dat ze mee naar de kerk gaan, maar verder niet veel behoefte hebben met hen in het licht van dat Woord te spreken over belangrijke levensvragen. Kinderen hebben een scherpe blik; bij het groter worden zullen ze het ontdekken als het christelijk levenspatroon niet veel wortels had. Van jongelui uit zulke gezinnen kan men weinig respect voor de ouders verwachten en — wat veel erger is — ook geen respect voor God. De houding van de ouders is in dit opzicht bijna altijd bepalend voor wat het kind zal worden. Een kind kan niet leren wat liefde, gehoorzaamheid, godsvrucht, gezag en eerbied is, als dat niet uitstraalt uit de levenshouding van de ouders. Waar dat ontbreekt, beginnen de problemen.

Veel ouders zien zich plotseling gesteld voor de meest schrijnende problemen. Ze begrijpen niet, wat hun tiener opeens bezielt. „Begrijpt u dat nu? Altijd mee naar de kerk genomen, trouw naar de catechisatie gestuurd, leuke spullen en veel vrijheid. En nu ineens dwars, met geen stok naar de kerk te krijgen. Draait tot in de nacht popmuziek, is het weekend meestal in de stad, wil aan tafel nauwelijks meer meebidden.“ Deze klachten zijn helaas niet zeldzaam.

Wat opvalt is, dat bijna altijd gesproken wordt van „ineens“ of „plot-

seling". Daarin wordt gesuggereerd, dat totaal onverwachts de klad is gekomen in een goede en probleemloze opvoeding, als een plotselinge zwarte wolk aan een overigens volkomen blauwe hemel. Men heeft er blijkbaar weinig oog voor, dat zo'n schok nooit ineens komt, maar het resultaat is van een proces. Als er al heel lang niet meer een levend en diep contact was met het kind vanuit het Woord van God, en het meer de sleur dan de christelijke bezieling was die de opvoeding bepaalde, zijn zulke „plotselinge" dingen te verwachten. In hoeveel gezinnen ontbreekt, vanwege de druk van de maatschappij op het gezin, de tijd om voortdurend en geduldig met het kind te spreken! Te weinig wordt vaak in de voorgaande beslissende jaren gepoogd, om in samspraak met het opgroeiend kind de normen van Gods Woord te laten regeren over zijn „aanleg". En dan kan het, schijnbaar plotseling, te laat zijn. In zo'n situatie is de oplossing geen eenvoudige zaak meer. Daarom is het van grondleggende betekenis voor de christelijke opvoeding, dat de ouders samen met hun kinderen, zodra deze daartoe enigszins in staat zijn (en dat is al heel jong), zich verdiepen in Gods Woord.

Het conflict tussen gehoorzaamheid en de aanleg van het kind kan nooit goed opgelost worden, als het kind gedurende de voorgaande jaren vanuit de Schrift geen begrip heeft gekregen voor gezag en eerbied. Als dat niet het geval is, kan het gaan als met de zonen van Eli. Natuurlijk kan het in een christelijk gezin ook tot heftige botsingen komen. Maar als ouders en kinderen geleerd hebben het laatste woord te laten aan God, mag op een bevrijdende oplossing gehoopt worden.

Moeten ouders gehoorzaamheid vragen aan normen en waarden, die ze zelf in eigen opvoeding hebben meegekregen en door hen als juist ervaren zijn?

Voorop staat natuurlijk, dat de kinderen aan Gods geboden onderworpen moeten zijn, en de ouders met hen. Of wij die geboden als juist ervaren, doet niets terzake. Gods Woord verheft zich boven menselijke goedkeuring.

Wat wij als juist ervaren hebben, behoeft daarom niet altijd juist te zijn. Daarom moeten we altijd uiterst voorzichtig blijven met onze gewoonten en tradities, omdat ze, hoe eerbiedwaardig ze zijn, toch bezwaren kunnen hebben. De ene generatie (meestal de oudere) heeft daarmee misschien geen moeite, de jongere vaak wel. Dat komt door de geweldig snelle ontwikkeling op allerlei gebied. Daarom komen in sterk traditionalistisch ingestelde milieus, vooral als het levende geloof ingezonken is, de meeste brokken voor. De ouders moeten dus goed weten, waarom zij gehoorzaamheid vragen en waaraan.

Er zal dan veel zijn, waarvan blijkt dat niet de Here het vraagt, maar de traditie.

Moeten de kinderen dan niet gehoorzamen als hen dat gevraagd wordt? Gehoorzamen is een bijbelse eis; maar de ouders moeten de vraag onder ogen zien of zij in een bepaald geval hadden kunnen volstaan met een verzoek in plaats van een gebod op te leggen. Absolute gehoorzaamheid mag slechts gevraagd worden voor de kennelijk wil van God. Er is zowel in het leven van de gezinnen als in dat van de kerk veel, dat wel eens op de helling mag terwille van het opgroeiend geslacht.

Het moet voor mensen, die de Bijbel als enige richtlijn en norm voor hun handelen hebben aanvaard, mogelijk zijn de waarden die zij in hun opvoeding meekregen, kritisch te bezien, zonder dat zij dat als een aantasting van hun zekerheid ervaren.

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

De woestijn in

Laten we eerlijk zijn: vandaag zeggen velen dat Jeremia nog na. Hoeveel hebben hun kerk (ook de onze) niet verlaten zonder dat er bij hen sprake was van een direct verzet tegen Christus, maar omdat ze het in die kerk niet meer konden harden. Ze werden wanhopig door de dodelijke kilte die er heerste of door een eindeloos geharrewar.

Er zijn er geweest die week aan week niets anders meemaakten dan heftige woordenwisselingen als er

over de kerk of over een preek gepraat werd. Ze werden geconfronteerd met venijnige roddelpartijen over broeders en zusters. Ze leefden in een sfeer van vijandschap tussen broeders en zusters van een en dezelfde gemeente. 's Zondags zaten ze nog quasi-eendrachtig bij elkaar in de kerk en knikten ze vriendelijk naar elkaar. Maar de dienst was nog niet uit of ze spuugden hun gal over elkaar uit.

Toen zijn er heel wat geweest, die het niet uithielden en die zeiden: je kunt nog beter in de woestijn zitten dan in de gemeenschap der heiligen. En ze hebben de daad bij het woord gevoegd. Ze hebben de kerk verlaten en zijn de woestijn ingegaan. Echt de woestijn. En ze deden het heus niet omdat ze de woestijn op zichzelf zo aantrekkelijk vonden, maar

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

MIJN HEILAND

Bij geval kreeg ik gisteren van iemand bezoek. Hij vertelde me een kleine gebeurtenis, die hij enkele jaren geleden had meegemaakt. Interessant — toch nog niet om aan u door te vertellen. Maar bij geval kreeg ik vandaag wederom bezoek. Nu van een ander iemand. En die vertelde me dezelfde kleine gebeurtenis, die hij enkele jaren geleden had meegemaakt. En nu was het het doorgeven wel waard, dacht ik. Want in de mond van twee getuigen staat deze zaak wel vast.

Beide zegslieden hadden een soort kerkelijke vergadering bijgewoond. Beiden hadden diverse sprekers aangehoord. Beiden was het opgevallen, dat slechts één spreker nadrukkelijk had gesproken over „mijn Heiland". Nog wel op een kerkelijke vergadering. En beiden wisten ze, dat aan die ene spreker gevraagd was of hij wel gereformeerd was — en zo ja hoe lang wel?

Ziedaar de gegevens. Het is dus een zeldzaamheid, wanneer wij in het openbaar over „mijn Heiland" spreken. En als iemand dat doet, wordt hij niet voor vol (gereformeerd) aangezien. Dat geeft toch te denken, nietwaar?

Want denk eens mee. Wij Calvinisten zijn gewoon goede afstand te houden tot allerlei subjectivistische stromingen en secten. Wij staan er op, dat de heilsfeiten, dat de waarheden, dat de waarheid objectief en vaststaand wordt erkend en behandeld. Wij spreken over dingen, die, buiten ons, vast staan. Of wij ze geloven of niet — ze staan vast. Of wij ze kennen of niet — ze staan vast. Of de bruintjes, de geeltjes, de zwartjes het weten of niet — ze staan vast. En zo spreken wij over vaststaande dingen, waar ons aanvaarden of niet-aanvaarden niets toe of af doen. Die dingen staan zó vast, dat wij erover kunnen spreken als over wetenschappelijke constatering van wetenschappelijke feiten — die ons koud kunnen laten.

Zo spreken wij over de mensheid en over de zondeval. Over de schepping en over het genadeverbond. Over God en Christus. Over de Heilige Geest en over de kerk. Over verzoening, kerkverband en eeuwig leven. Allemaal vaststaande begrippen, vaststaande dingen, die door onze discussie niet worden beroerd of gewijzigd. En zo spreken we over „de" Heiland. Indien al.

Kijk en daar zit geloof ik de kniep van het inleidend verhaaltje. De spreker, die over „mijn Heiland" sprak, op die tijd en op die plaats, sprong er uit. Had een kleine afwijking. Niet ernstig gelukkig, niet ongeneeslijk — maar wel een afwijking. Wie spreekt er onder ons over „mijn Heiland"? Wat zegt u — doet u dat, waarde broeder? Hoe lang bent u al gereformeerd?

—o—

omdat de gemeenschap der heiligen nog verschrikkelijker geworden was dan de woestijn.

Dwaas

Ook bij Israël was de gemeenschap der heiligen verziekt. Intussen brachten ze wel hun offers in de tempel. Dat gebeurde zelfs nauwkeurig naar de voorschriften in de wet. Daar waren ze nog wel een beetje trots op ook. Er leefde bij hen weer een zeker bewustzijn: wij zijn het volk van Jahweh. Hadden ze niet onlangs het verbond met Hem hernieuwd (2 Kon. 23 : 3)? Waren ze niet besneden? En dan die teruggevonden wet! Die hadden ze dan toch maar weer (Jer. 8 : 8). Nu hebben we de wijsheid weer in pacht, zeiden ze.

Maar de HERE zegt: Ze kennen

Mij niet. Ze weigeren Mij te kennen (Jer. 9 : 2, 6). U moet bij deze verzen weer even goed op het verband letten. Daaruit blijkt dat de weigering om Jahweh te kennen uitkomt in het feit dat het in de gemeenschap der heiligen zo heidens toegaat.

We denken vaak: als het in de gemeente met de onderlinge verhoudingen niet deugt, kan de verhouding met Christus toch nog wel goed zijn. Maar de HERE zegt hier: als de gemeenschap der heiligen verziekt is, bewijst dat dat de verhouding tot God ook niet goed is. Waar men elkaar het leven als broeders en zusters zuur maakt en waar het klimaat in de gemeenschap der heiligen zo onleefbaar wordt dat je nog beter in de woestijn kunt leven dan in de kerk, daar weigert men God te kennen. Dan kan men wel trots

En nu denkt u aan dat lied, dat zondagsschoollied: Er ruist langs de wolken een lieflijke naam, die hemel en aarde verenigt te saam. Geen naam is er zoeter en beter voor 't hart, hij balsemt de wonden en heelt alle smart. Kent gij, kënt gij die naam nog niet? Die naam draagt mijn Heiland, mijn lust en mijn lied!

Ja, dat is geen best lied. Het is methodistisch en nog al subjectivistisch. En onder ons is van gezaghebbende zijde vastgesteld, dat er niets noemenswaardig langs de wolken ruist. Alles is een misverstand, een tikje geëxalteerd misverstand.

O ja? Maar dat kleine subjectivistische trekje komt u in uw eigenste belijdenisgeschriften toch een enkele maal tegen. Toegegeven: zelden. Maar toch. Kijkt u eens voor de aardigheid in de catechismus, zondag 21. Daar staat, heel objectief, iets geschreven over de kerk, haar samenstelling, leiding, doel en toekomst... „en dat ik daarvan een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven”. Jawel, daar staat het woord „ik” in onze belijdenis. Ikzelf kom aan het woord in de belijdenis der kerk. Ikzelf neem deel aan de kerkelijke belijdenis. Ikzelf word er bij betrokken, word aansprakelijk gesteld voor wat de kerk belijdt...

Kunnen we eigenlijk wel volhouden, dat „mijn Heiland” een geëxalteerde, ongereformeerde, subjectivistische uiting is? Nee, dat kunnen we niet. Want direct de eerste vraag uit de catechismus al (en het antwoord) komen voor uw persoonlijke rekening: „dat ik met lichaam en ziel... eigendom ben van Jezus Christus”. En verder: dat Christus de vervloeking, die op „mij” lag, op Zich geladen heeft. En zo voort. En zo voort. Wanneer wij in de belijdenis dus wel en degelijk ons persoonlijk garant stellen voor wat als vaststaand beleden wordt — waarom is dan een publiek spreken over „mijn Heiland” zo ongewoon dat het opvalt?

—o—

We kennen allen de verhalen over samenkomsten van het Leger des Heils. Daar komen doodgewone zondaren aan het woord; niet bevoegd tot het spreken in een openbare samenkomst, niet geroepen, geen profeten, geen predikanten, geen preekconsent en zo. Maar zulke doodgewone zondaren krijgen daar de kans, iets te vertellen van wat „mijn Heiland” in hun leven heeft uitgericht. Gisteren lagen ze nog in de goot — vandaag zitten ze op de zondaarsbank, morgen staan ze vooraan. En ze vertellen niet, wat ze op les hebben geleerd. Ze vertellen wel, hoe hun leven is veranderd door de krachtige werking, van Jezus Christus, hun Heiland, de Heelmeester der volkeren. Het staat niet in een boekje — het staat alleen in hun privé levensboek. En ze zijn ook nog gaarne bereid openlijk verantwoording van hun gevoelens af te leggen; rekenschap te geven van de hope, die in hen is.

Misschien is het u wat anders dan mij gegaan — maar in de meeste gereformeerde gezinnen, althans van een generatie geleden, was zulk spreken taboe. Dat deed men niet. Dat riekte naar het Leger, naar carbol en soep en zweet, naar tentzending, naar zekere samenkomsten. Dat was uit die clubjes, waar ze vandaag halleluja roepen en morgen weer in de goot liggen. Dat kon nooit diep zitten. Dat was niet houdbaar. Dat beklifde niet. En zo voort.

Ik herinner me een voorval uit mijn jongelingsjaren (verroest, wat klinkt dat oudemannerig) toen ik nog op kamers woonde. Alleen in een

zijn en pochen op het bezit van Gods Woord en beweren de wijsheid in pacht te hebben, maar dan zegt de HERE: Wat een dwaze gedachte. Niet het bezit van mijn Woord is voldoende. Het komt erop aan dat het gedaan wordt. En dat doen ze nu juist niet. Terwijn ze pochen op het bezit ervan, hebben ze het feitelijk verworpen. Wat voor wijsheid hebben ze dan nog (Jer. 8 : 9)! Met mijn Woord op zak zijn ze dan dwaas geworden.

Ware wijsheid

Als contrast met die dwaasheid staat er in Jer. 9 : 23, 24 iets over de ware wijsheid. Die bestaat niet in het roemen op wat wij hebben en bezitten en bereikt hebben. Dat doen wij, mensen, wel vaak. Dan geven we op van onszelf, van on-

ze gemeente, van wat wij allemaal kunnen en doen en presteren.

Laat dat maar, zegt de HERE. Roem maar in Mij. Jahweh, die goedertierenheid en recht en gerechtigheid op aarde doet. Goedertierenheid en recht en gerechtigheid zijn allemaal woorden die thuis horen in de sfeer van het verbond. Ze geven aan dat Jahweh loyaal is aan zijn verbond en dat Hij zijn verbondsbeloften honoreert, maar ook de verbondsdreigingen als het volk het verbond verbreekt door niet te leven naar Gods Woord.

Het volk ging er prat op dat het verbond hernieuwd was. Maar dat roemen had geen inhoud. Roem in Mij, zegt Jahweh. Dat is roemen op de goede manier. Ken Mij zoals Ik werkelijk ben. In mensen die dat doen, heb Ik behagen.

grote, verre stad. En dat ik naar een samenkomst was gegaan, ergens in de bollenstreek, waar een meneer De Heer sprak en nog enkele mannen spraken (broeders durfde je ze niet te noemen), die erg behartigenswaardige dingen in de Bijbel hadden gevonden en die daar boeiend over vertelden. Niet wetenschappelijk natuurlijk. Maar vooral: die daar zo persoonlijk en openhartig en bewogen en overgegeven over spraken... dat je het gênant vond. Je kon je niet afzijdig houden. Je werd er bij betrokken. Je voelde dat je van het gereformeerde platform af gleed. Je trachtte je te verzetten, in gereformeerde hoogmoed, maar je moest erkennen: wat die mannen daar van „mijn Heiland” zeggen, dat gaat mij nét zo zeer aan! Want ze spreken over mijn Heiland en ze spreken er nog goed van ook. Dat deed je hartje deugd — al was het een clandestiene blijdschap.

Ja, een geheugen is een gek ding. Het brengt je soms details in herinnering, die je behoorde te zijn vergeten. Maar ik hoor de vriendelijke stem nog van een van die sprekers. Toen dacht ik: een methodistisch aangeleerde welwillende VPRO-stem, ik ken dat, maar ik laat me niet bij de neus nemen. Maar achteraf kon ik dat register niet meer kwijt raken. Onze eigen predikanten hadden in die dagen nog zo'n voorname wetenschappelijke galm, dat heel de kerkgang een moeilijk drama was. Pas veel later — na ds De Graaf en zo, kregen ze die persoonlijke menselijke stem, kwam er een eerlijke lach op hun ernstig gezicht. Maar die sprekers daar, in dat bollendorpje, konden de lach niet meer van hun gezicht krijgen. Die bleven lachen. Ze lachten aanstekelijk en de hele zaal lachte mee en zong mee en klapte mee en riep halleluja mee. Ik ook, geloof ik.

Ja, ik ook. Dat moet wel. Want iemand achter me tikte me op de schouder. Ik keek om en zag de koster van een nabije gereformeerde kerk. Wat een schrik! Hij zei: weet uw kerkeraad, meneer, dat u hier zit? Au, wat een dreun. Ik was betrapt. Maar een seconde later flitste ik terug: als u en ik beiden zwijgen hebben u en ik nergens last mee. Zo, dat was een-een. We hebben beiden gezwegen.

—o—

Maar je kunt iets veertig jaar stil houden zonder dat het verjaart. En eenmaal moet je er toch van af, nietwaar? Nu, dat is dan opgebiecht. En als ik vandaag jongelui uit onze gemeente spreek, die zeggen dat ze in de Youth for Christ zo fijn kunnen zingen en musiceren en dat ze daar zo heerlijk van „mijn Heiland” mogen getuigen... dan geef ik ze in stilte mijn clandestiene zegentje. Voor een lief ding wenste ik, dat ze datzelfde ook in onze eigenste kerk mochten doen. Maar wij zijn nu eenmaal gereformeerd en wat wilt u? Zulke dingen laat je toch niet toe? Als het hek van de dam is zijn we nergens. Wat zouden de zusterkerken zeggen? En het kerkverband — wilt u, daar ook even rekening mee houden?!

Toch. Wanneer onze kerken haar diepvriestraditionalisme eens mochten ontdooien aan de warmte van mijn Heiland... Wanneer zullen onze kerken (die helemaal niet van ons — maar van onze Heiland zijn) het verleden deelwoord „gereformeerd” voorgoed afwisselen met het tegenwoordig deelwoord „zich reformerende”? Wat zegt u: zou Calvijn zich omdraaien in zijn graf? Nee, dat zou hij zeker niet. Want juist hij sprak over een ecclesia reformata semper reformanda, over een kerk die gereformeerd en zich reformerende is.

En al zou Calvijn dat niet gezegd hebben — wat dan nog? Heeft de Bijbel ons niet geleerd hoe levensgevaarlijk het is, de geestelijke zaken, onze verhouding met onze hemelse Vader en onze Heiland, te objectiveren? Hebben de Schriftgeleerden (de dominees en proffen zagezeid) niet op een historisch ogenblik gezegd: wij hebben een wet en volgens die wet moet Hij sterven? Ja, dat hebben ze en ze hadden nog gelijk ook. Zo ziet u hoe de letter doodt, als ze over mijn Heiland spreken.

Misschien komt er spoedig een tijd — het lijkt gek gezegd maar als u even nadenkt vindt u het niet meer zo gek — dat we elkaar alleen nog kunnen bemoedigen met een geheim teken, dat de naam van mijn Heiland aanduidt. Vroegere Christenslaven deden dat met gekruste vingers: de griekse letter CH, waarmee ze elkaar begrepen en herkenden. Misschien komen wij straks ook wel, spoediger dan we wensten, in zo'n tijdperk terecht. Dan kunnen we elkaar ons geloof belijden en elkaar herkennen en bemoedigen door met gekruiste vingers op Christus te wijzen. De Gezalfde. De Profeet en Leraar. De Koning. De Hogepriester, het Lam Gods, dat mijn zonden wegneemt. Die ons regeert, bewaart en verlost van de Boze.

Zo ver is het door Gods genade nog niet. De kerk is nog niet vol, het getal nog niet binnen. En zo lang kunnen we nog zingen. Psalmen in oude en nieuwe berijming, berijmde Schriftgedeelten, lofzangen, geestelijke liederen, leger-liederen, spirituals uit de koffiebar en liederen uit het interkerkelijk liedboek. Maar vooral zingen over mijn Heiland, mijn lust en mijn lied!

Boekbespreking

Is de kerk wel werelds genoeg?

Het boek „De Kerk-winkel van weinigen of supermarkt voor velen?“, waarin mr. Schelhaas zijn leken-overpeinzingen over een kerk, die boeit, werft en herkenbaar is heeft neergelegd, is een vlot geschreven geschrift, dat je het liefst in één ruk uitleest.

Alleen maar, dan moet u dat niet doen, zoals ik het deed, nl. op statenvergadering van Overijssel. Ik was zo verdiept in dit boek, dat een vraag van een statenlid mij ontging. Als gedeputeerde kun je dan moeilijk zeggen, dat je bezig bent het pas verschenen boek van mr. Schelhaas, hoofd Voorlichting van de provincie Overijssel te lezen. Ik heb toen, niet helemaal naar waarheid, gezegd, dat ik de vraag niet goed begrepen had.

Schelhaas is een vlotte spreker en schrijver. Zijn woordkeus is vaak prikkelend. Nu eens om het gelezene te overwegen, dan weer om het tegen te spreken.

De bedoeling van schrijver is, als gewoon kerkmens, te laten zien, waarom de kerk momenteel weinig werkracht heeft, met name bij de jeugd. Waarom komt de kerk niet over, terwijl zij toch een brengster is van een blijde boodschap? Een vraag, die ons allen moet bezig houden.

Hij wil discussiestof aandragen „niet door een kerkprelaat of kerkdiplomaat, maar een gewoon-vrijuitsprekende-leek-in-het-diensthuis-voor-de-wereld.“

Een typisch Schelhaasaanse zin, zoals u er velen in dit boek kunt aantreffen. Overigens vraag ik me wel af, of Schelhaas wel een echte leek is. Ik zou hem eerder een amateur-theoloog willen noemen.

Schelhaas noemt vele oorzaken, waarom de kerk in haar verschijning „niet aantrekkelijk“ is.

Hij vraagt zich af, of de kerk wel gevoelig is voor wat deze „wereld“ beweegt en beroert. Is de kerk wel werelds genoeg, zo formuleert hij nogal prikkelend.

Veel bezwaren, die hij tegen de kerk naar voren brengt, zijn ons niet onbekend. Zo wijst hij op de logge structuur van de kerkorganisatie, het hoogkerkelijk denken van velen, het overheersen van de theologen en de theologische wetenschap, de verwaarlozing van het ambt aller gelovigen, het spreken van een taal, die de jongeren niet meer aanspreekt, de verdeeldheid van de gereformeerde gezindte, het er buiten laten van de jeugd in de kerkelijke organisatie.

Vele van zijn opmerkingen zouden zo maar uit de pen van een „buitenverbander“ gevloeid kunnen zijn. Het is ook duidelijk, dat zijn vader, wijlen dr. Schelhaas, grote invloed op zijn denken heeft gehad, al wijkt hij in andere opzichten nog al van zijn vader af. Treffend is daarbij, dat Schelhaas, evenals in zijn vorige werk „Een en al oor“ laat zien, hoe zeer hij zich met zijn vader verbonden voelt.

Voor ons zijn wellicht minder sprekend zijn opmerkingen over gebrek aan gebundelde publiciteit en de vaak inefficiënte besteding van de inkomsten van de kerk.

Als je dit boek leest heb je de neiging de ene keer te applaudiseren. Hij zegt het toch maar raak. Even later schud je dan weer je hoofd en zegt: neen, Schelhaas nu overdrijft je. En een volgende maal: neen, man, hier sla je de plank mis.

Scherp, maar terecht is zijn kritiek over het kerkelijk organisatiepatroon met zijn talloze deputaatschappen. Hij laat daarbij het woord „Radenrepubliek“ vallen. Terecht wijst hij op het vergeten ambt in de kerk, het ambt aller gelovigen. Ook zijn pleidooi tegen het gebruik van kanseltaal sprak mij aan. Jezus sprak ook niet de „tale Kanaäns“.

Wanneer een vreemdeling in de kerk komt, hoort hij vaak een taal, waarvan hij weinig begrijpt en die hem weinig aanspreekt.

Mijn vader beweerde eens, dat hij zo trachtte te spreken in de kerk, dat kinderen van 12-14 jaar hem

konden begrijpen. Dan is er kans, zo voegde hij er wat kryptisch aan toe, dat ook de ouderlingen en diakenen mij kunnen volgen.

Overigens wordt het gebruiken van de normale omgangstaal op de kansel wel steeds moeilijker. Die omgangstaal moet nl. wel de taal van de Bijbel zijn. Het wordt steeds lastiger de woorden van de Bijbel weer te geven in de taal, die wij in het dagelijks leven hanteren. De taal op de kansel zal daarom soms helaas wel eens wat afwijkend moeten zijn.

Dat was ten tijde van de tot stand koming van de Statenvertaling anders. Deze Statenvertaling sloot ook niet in alle opzichten bij de volkstaal aan, maar de invloed van deze Statenvertaling was zo groot, dat ze de volkstaal zeer beïnvloedde. Van een dergelijke invloed kan in onze tijd geen sprake meer zijn.

Schelhaas toont zich nog al ontzet over het feit, dat er in Nederland mensen zijn, die oproepen de weg terug te gaan naar de Statenvertaling, de enige echte vertaling.

Ik zou die oproep niet willen ondersteunen, maar wel moet erkend worden, dat de Statenvertaling als *vertaling van de grondtekst* huizenhoog boven alle andere vertalingen uitsteekt.

Ze er goed kan ik me vinden in zijn opmerking, dat men zich op de kansel moet hoeden voor de theologenvaktaal. Daarom begrijp ik niet, dat Schelhaas zelf in zijn boek bij voorkeur uitdrukkingen gebruikt als „de Gans Andere“ en „de Grote Bevrijder“. Dat zijn ook theologisch gekleurde vaktermen. Niet alleen, dat de kleur mij niet aanstaat, ze lijken me ook bepaald ongeschikt om een vreemdeling in Jeruzalem duidelijk te maken wie God is.

M. DE JONGE — DEN HAAG

Vlammen aan de horizon (3)

Het boek van Mink van Rijdsdijk, dat onder bovenstaande titel verschenen is, moeten we beslist niet kritiekloos lezen. Dat is nu wel duidelijk geworden. En toch is het het lezen dubbel en dwars waard. Het is als reisgids voor Soemba echt goed en nu we het derde motief bespreken, zal dat ook wel blijken.

We komen met Joost en Grit op Soemba aan en ervaren heel intens de sfeer van het land. We maken kennis met het volk, leden van een christelijke gemeente, met naam-christenen zowel als met broeders en zusters-in-de-HERE. De schrijfster kijkt de mensen in hun hart, legt daar iets van bloot en we gaan met haar mee. Dat doen we door een aantal citaten te lezen. „Sumba lag bruin, met hier en daar diep-zwarte hellingen te schroeien onder de onbarmhartige stralen van de zon, toen Grit het voor de eerste keer zag. (...) Over die hellingen had pake zijn paard gedreven — maar waarheen? Ze vlogen laag, ze zou dorpen en huizen moeten zien, maar ze ontdekte niets. Uitgemergeld en verdorst waren de heuvels, platgebrand de hellingen. Soemba leek dood, de inwoners mee omgekomen — weggevaagd. Onherbergzaam, nors en ruig was alles, niet toegankelijk voor levende wezens. Was dat haar droomland? Had ze hiernaar verlangd? Ergens moest toch water zijn, moeten toch mensen wonen, kinderen spelen. Bomen — waarom zag ze nergens een boom? Hier en daar stond dood en onheilspellend een zwart geblakerde stam; eens had hij schaduw verspreid onder zijn bladeren, de droeve stomp die er overgebleven was, had daar geen weet meer van.“

„Het was allemaal nieuw, vreemd en onbekend, toch klopte het met het beeld dat ze zich had voorgesteld. Er was ongetwijfeld veel veranderd sinds haar grootvader het eiland verlaten had. (...) Bij vroeger vergeleken

waren er nu meer huizen, scholen en gebouwen, maar de sfeer die pake met zijn verhalen bij haar had opgeroepen, bleek onveranderd gebleven, de sfeer van bruine mensen langs stoffige wegen, van droogte en ruige hardheid, ook van traag tempo en indolentie.“

In dat land ziet ze 's avonds vlammen aan de horizon. De Soembanees is bezeten van vuur. „Het was bekend dat hun woede regelmatig en snel uitmondde in het in de fik zetten van andermans spullen. Ze speelden graag met vuur; de vele verbrande heuvels getuigden daar ook van. Het kon hun inmiddels al lang duidelijk zijn dat hun idee de groei van het gras te bevorderen door platbranden van de stoppels niet helemaal juist was. Al te veel bomen gingen ook verloren in de vlammen, de grond raakte uitgeput. Overall ontstond erosie. Maar het vuur bleef de Soembanees fascineren en al groeide er op menige helling geen boompje en geen grasspriet meer als bewijs van hun ongelijk, het vuurtje stoken bleef een ware hartstocht. De lange periode van grote droogte droeg het zijne er toe bij dat een brand altijd het definitieve einde betekende van dat wat aangestoken was. Werkelijk blussen was er niet bij, hoogstens het voorkomen van nog meer chaos.“ „Op verschillende plaatsen aan de onzichtbaar geworden horizon laaiden branden op. Ze huiverde — vuur, altijd weer vuur, dat met gretige vlammen het stoppelige land opvrat. Wanneer zouden de mensen eindelijk leren dat hun theorie over vruchtbaar maken niet klopte en dat de branden nieuwe groei niet bevorderden maar juist het tegengestelde werd bereikt? Ondanks alles onderging ze toch ook iets van die wonderlijk fascinerende werking die van vuur kan uitgaan. Eigenlijk was het ook gewoon mooi, die geel-oranje gloed van de op en neer deinende vuurmassa's.“ In dat land wonen Joost en Grit, erg geïsoleerd. Joost heeft elke dag zijn werk, Grit niet. De warmte valt tegen de middag op haar en ze is alleen. „De eenzaamheid leek niet te doorbreken. Ze keek van de pasar (markt) weg naar de wazige horizon. Hoe had ze die eindeloze bruine vlakke toch mooi kunnen vinden toen ze hier pas was? Het ruige ervan had haar geboeid, maar het maakte nu het gevoel van verlatenheid alleen groter. Dat troosteloze, uitgemergelde, droge

Schelhaas is verder bewust of onbewust nog al eens eenzijdig.

Zo wijst hij erop, dat Jezus in alles van het gewone, het geregelde afweek. Dat lijkt me minder juist. Zo lezen we van Jezus, dat hij niet afweek van de gewoonte om op de sabbathdag naar de synagoge te gaan. Jezus maakt onderscheid tussen goede en slechte regels en gewoonten. Alleen de laatste kegelt hij ondersteeboven.

Enige malen trof mij de opmerking, dat het bij het Evangelie niet gaat om het praten, maar om het doen. Is het wel juist om zo'n scheiding tussen beide aan te brengen. Ik weet wel, dat soms te eenzijdig de nadruk gelegd wordt op het belijden. Dat mag ons er echter niet toe brengen, in reactie daarop, het beleven eenzijdig te benadrukken.

Het hebreeuwse woord „dabar“ betekent zowel woord als daad. Voor de Joden viel heel dat begrip van spreken en doen samen. Wat dat betreft kunnen we nog wel iets van de „tale Kanaäns“ leren.

Belijden en beleven behoren bij elkaar en laten wij ons ervoor wachten een van beide eenzijdig naar voren te schuiven.

Tegen hen, die hoog opgeven van de kinderdoop, zegt hij met een beroep op dr. A. G. Luiks, dat zij wel moeten bedenken, dat doop door onderdompeling van ouderen geen onbekend gegeven is. Luiks laat in zijn boek over de bediening van de doop in de oud christelijke kerk echter zien, dat de doop door onderdompeling al in de oud christelijke kerk plaats vond bij kinderen. Luiks voert juist sterke argumen-

land riep een fel heimwee in haar wakker. Hoe verlangde ze naar wat groen, naar kleur en leven, maar het meeste nog naar groen. Het erf rond haar huis was steenachtig en kaal, er groeide geen sprietje. Een enkele kapokboom stond bladerloos met zijn horizontaal uitgestrekte takken dorstig te wachten op regen. Regen, die zeker nog twee maanden weg zou blijven.“ Op een dag wordt het haar teveel en ze wil er uit. In de omgeving van hun standplaats is een koele, waterrijke streek, want daar is een bron. Ze pakt spontaan de jeep en rijdt weg, geniet van haar uitstapje. „Zittend aan de rand van het riviertje stak ze haar voeten in het water. Boven haar hoofd ruisten beschermend de kronen van palmbomen, ritselde het hoog opgeschoten bamboe. Ze hoorde hoe apen rumoerig te keer gingen, kakatoe's schreeuwden. Het heldere water uit de bron leek een goede vriend die van onbekende diepte koelte en mildheid bracht.“ En dan komt ze tegen de avond thuis, vol goede moed. Ze kan er weer tegen. Maar dan... Het blijkt dat ze ongeschreven wet overtreden heeft. Joost had zich maandenlang ingespannen de Soembanees medewerkers duidelijk te maken dat ze van de jeep moesten afblijven. Die was er enkel voor het bedrijf. „De landrover en de jeep zijn vervoermiddelen van het bedrijf. Op die rotwegen hier slijten ze als de pest en we moeten er zuinig op zijn. Iedere liter benzine moet betaald worden, maar bovendien verantwoord zijn.“ Ze wist er niets van, stond buiten Joost's werk en doen en nu had ze hem, voor de ogen van de Soembanezen, eigenlijk te schande gezet. „Beschaamd gemaakt“, en zo duidelijk. En dat kan niet in die verhoudingen. „Ze begreep wel dat het allemaal erg gekompliceerd was, juist omdat het leven van de Soembanees werd beheerst door adat, gewoontewetten, die hij uit zijn bestaan niet weg kon denken. Christen of niet, iedereen zat in de ijzersterke greep van de adat. Van westerse normen en voorschriften begreep hij de zin lang niet altijd. Ook hier op de terreinen waren zulke regels opgesteld en Joost vocht er met overtuiging voor dat er de hand aan gehouden werd. (...) En zij — juist zij — had nu een daverende demonstratie gegeven, die niemand ontgaan was en die iedereen voor een fraai staaltje van insubordinatie zou verslijten.“

ten aan voor de kinderdoop. (Ter vermijding van misverstand: Schelhaas is zelf ook voorstander van de kinderdoop.)

Schelhaas pleit ervoor, dat de leek een inbreng krijgt bij de Woordverkondiging. Eventueel samen op de preekstoel: de dominee, de arts en de archeoloog. Hij vindt samenspel van de predikant met mensen, die op andere gebieden deskundig zijn, geboden. Achter deze suggestie wil ik toch een groot vraagteken plaatsen.

Wat zullen de preken dan vervelend worden!

In de prediking zal ons het *Evangelie* gebracht moeten worden.

Dat betekent niet, dat we in een preek pasklare antwoorden krijgen voor allerlei praktische problemen. Dan zou de prediking ook het nodige gezag missen. Schelhaas vindt, dat de kerk niet werelds genoeg is. In bepaald opzicht val ik hem hier bij. Maar laat de kerk toch vooral *kerk* blijven, verkondiger van het *Evangelie alleen*.

Al die deskundigen, die Schelhaas noemt, kunnen en moeten ons wel helpen bij de praktische problemen. Maar als 't u blijft niet vanaf de kansel. Het zo belangrijke facet, de Woordverkondiging, komt er bij Schelhaas toch wat te karig af. Ik zeg Schelhaas na, dat dit moet gebeuren in de taal van onze tijd, een-

voudig enz., maar het belangrijkste is toch, dat het onvervalste *Evangelie* gebracht wordt.

Al het andere is, hoewel van betekenis, tenslotte secundair.

Schelhaas constateert, dat de geref. kerken een modaliteitenkerk geworden zijn. Laten we elkaar nu maar aanvaarden en niet gaan twisten, zo meent hij. Kuitert zegt het wel *anders*. Wiesinga spreekt zijn taal. Maar nuances moeten we kunnen verdragen. De vraag is echter, of er in de geref. kerken geen fundamentele verschillen openbaar zijn geworden. De synode sprak toch uit, dat Wiersinga een essentieel bestanddeel van de confessie aantast en dat hij tekort doet aan de rechte prediking van het *Evangelie*? Is de klacht, dat men vaak stenen in plaats van brood krijgt, helemaal ten onrechte?

Wanneer Schelhaas vermaant, dat de boodschap van de Heer niet met harde uitspraken moet worden bevestigd, is dat in het algemeen juist.

Kijkt hij daarbij echter niet teveel naar een bepaalde kant?

Kuitert komt er bij hem nog al goed af, al wijst hij erop geen Kuitert-fan te zijn.

Mij persoonlijk komt wat Kuitert schrijft vaak als vrij hoogmoedig over, met verachting voor de schare, die de theologie niet kent.

Tenslotte, het verbaasde mij, dat Schelhaas, hoewel hij vele organen noemt, die op kerkelijk gebied voorlichting geven het *Frisch Dagblad* niet noemde. De uitstekende voorlichting van dit blad kan juist hem toch niet onbekend zijn.

Nu ben ik de discussie met Schelhaas al begonnen. Ik hoop, dat velen de handschoenen opnemen, want de zaken, die hij noemt zijn de moeite waard om te overwegen en door te praten.

Maar leest u het boek zelf.

Het zal u niet vervelen.

Het is geschreven in begrijpelijke taal.

Ook voor jeugdorganisaties is het als studieboek een nuttig geschrift.

Een behoeftig predikant zou er aan toevoegen, dat je het boek kritisch moet lezen. Naar mijn opvatting moet je dat echter met elk boek doen.

Voorts bedenke de lezer van dit artikel, dat hierin de ene „leek” de andere „leek” bekritiseert.

4 dec. 1976.

J. Meulink

Mr. H. Schelhaas.

„De Kerk, winkel voor weinigen of supermarkt voor velen”.

Prijs f 11,50. 84 blz. Uitg. Kok, Kampen

Ingezonden

Het was werkelijk een grote verrassing om in Pretoria opgebeld te worden door een lezeres van *Opbouw* na aanleiding van een bijdrage van br. P. C. van Wijk onder het opschrift: *Terloops...* De domine en z'n preek. (pag. 346-20e jaargang no. 43 5-11-76). Deze lezeres vroeg mij: „Zeg Henk ben jij dat niet geweest over wie die br. Van Wijk schrijft?”

Ik moest het dadelijk beamen.

De zaak zit namelijk zo dat ik de persoon van Nederlandse afkomst in Londen ontmoet die daar op studie was, maar reeds 25 jaar in Pretoria woonachtig was. Die persoon — dat ben ik dus — was lid van de zogenaamde Doppekerk en br. Van Wijk had met hem een gesprek na afloop van een kerkdienst in The Dutch Church in Londen. Het gesprek ging o.a. over de preek en preken in het algemeen en toen heb ik mijn mening gegeven. Tijdens dit gesprek gebruikte ik het woord koekenbakker.

Nu wil ik het niet meer over deze dienst hebben, maar wel graag een klein puntje recht zetten en nog kortelijks een paar andere opmerkingen maken. Allereerst moet ik zeggen dat ik nog nooit zo duidelijk begrepen heb dat het gezegde: De wereld is maar klein, zo waar kan zijn. In Pretoria alleen zijn er ongeveer 29 predikanten van die Doppekerk en van hen zei ik — en dat bedoel ik niet liefdeloos — zijn er 25 koekenbakkers en 4 prekers.

Natuurlijk is het zo dat er op elk gebied van de samenleving mensen zijn die beroepen beoefenen en 1, 3 of 5 talenten daarvoor ontvangen hebben. Dat geldt ook zeker van de roeping (beroept?) van de predikant. Ik ben echter van mening dat de prediking in ons land en zeker ook in Nederland een opknapping oftewel opfrissing nodig heeft. De term bijscholing is niet nieuw meer en een opknappingscursus voor predikanten is dus ook niets overbodigs. Ik hang geen nieuwe godsdienstige inkleiding van de eredienst aan en ik ben ook geen nieuwe verzoeningsleer toegedaan. De hele Bijbel is en blijft het geïnspireerde Woord van God en de Weg van Zaligheid die daar beschreven staat, is de enige Weg om tot God te komen.

De Bijbel zelf geeft uitstekende leiding

t.o.v. de prediking. Paulus zegt in 2 Tim. 2 vers 15: Dat de prediker rechte voren trekt bij het brengen van het Woord der Waarheid. In vers 24 staat verder: een dienstknecht des Heren moet niet twisten, maar vriendelijk zijn jegens allen, bekwaam om te onderwijzen, geduldig met zachtmoedigheid de dwarsdrijvers bestraffende. In Titus 2 vers 8 spreekt Paulus ook over gezonde prediking waarop niets valt aan te merken. De prediking kan en moet aktueel en Christocentrisch zijn en recht laten geschieden aan eksegeze zowel als toepassing. De dominee die bidt en studeert, zal altijd weer de schatten van de Schrift kunnen ontsluiten.

Nog net een paar opmerkingen. Kent de predikant van vandaag zijn gemeente; de werkelijke ziels- en sociale problemen? Hoe is zijn preekstijl en vooral zijn taalgebruik? Is het misschien nog de tale Kanaans? Of weet hij, zonder water bij de wijn te doen, toch in een nieuw idioom het hart van de gelovige te treffen? Weet hij hoe hij een preek pakkend moet beginnen? Hoe is zijn voordracht? Leest de predikant nog wat er vandaag op zijn terrein gepubliceerd wordt of roemt hij op zijn ervaring? Ervaring zonder „up to date” te zijn is niet meer goed genoeg.

Het klinkt misschien te hard, maar dan zeg ik weer: Er zijn nog veel te veel koekenbakkers en te weinig echte predikers en zieleherders.

Br. Van Wijk heeft mij dus helemaal correct aangehaald behalve t.o.v. het getal van predikanten in Pretoria.

Henk Askes, Pretoria, Zuid-Afrika

De redactie ontving

J. Lanser, *Menswaardig bestaan* — motief en doel van sociale actie. Een uitgave van Kok, Kampen. 164 pagina's. Prijs f 17,50; voor leden van het CNV f 15,—.

M. Coenraads, *Steekt koelte de schouder op*. Een gedichtenbundel van een Opbouw-schrijver, uitgegeven door Bosch en Keuning, Baarn. 39 pagina's. Prijs f 6,25.

Walter en Ingrid Trobisch, *Mijn hart blijft onbevredigd*. Een intieme briefwisseling tussen een 17-jarige gymnasiaste en het predikantsechtpaar Trobisch over masturbatie. Een uitgave van Zomer en Keuning, Wageningen. Omvang 96 pagina's. Prijs f 9,90.

Jan van Lemmer, *Aangaande Israël*. Een

32 pagina's tellende gedichtenbundel door Kok, Kampen uitgegeven voor de prijs van f 6,90.

Co 't Hart, *Tegenwind*. Eveneens een gedichtenbundel door Kok, Kampen uitgegeven. 56 pagina's. f 7,90.

Els de Graaf, *Het plan van God*. Deze leidster van de Volle *Evangelie Gemeente* te Utrecht wil in dit boekje (58 pagina's) het verlossingsplan van God met de mensen dichterbij brengen. Het is een uitgave van Kok, Kampen en kost f 6,50.

Sipke van der Land, *God zoekt mensen*. Met Paulus en Johannes op reis door de wereld van toen en nu. Een rijk geïllustreerd boek van 143 bladzijden. Prijs f 18,90. Uitgever Kok, Kampen.

W. L. Tukker, *De orde van het heil*. Tweede druk. Een uitgave van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Te bestellen bij de administratie van De Waarheidsvriend, postbus 18, Maassluis. Prijs f 13,90. 93 bladzijden.

Dr K. Deddens, *Het begon in Jeruzalem*. Een boek waarin vooral liturgische vragen aan de orde komen. Een uitgave van Oosterbaan & Le Cointre, Goes. 208 blz. Prijs f 16,50.

Dr C. van der Waal, *De harten omhoog! Maar hoe?* Beschouwingen over het 'cultuurmandaat'. 71 pagina's. Prijs f 7,90. Eveneens een uitgave van Oosterbaan & Le Cointre, Goes.

Beweging. Twee themanummers over het gezin. Beweging is een uitgave van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte. Een abonnement kost f 15,— per jaar. Losse nummers à f 2,50 (incl. verzendkosten) te verkrijgen bij het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 149, Maarssenbroek, tel. 03465-7213.

De mogelijkheid bestaat dat op één der hier genoemde uitgaven op een later tijdstip wordt teruggekomen in een bredere bespreking. (Red.)

ONS VAKANTIEREISPLAN 1977

Chr. jongerenreizen

OOSTENRIJK

Onze vakantieboerderij staat in het mooie bergdorpje Schwarzenberg, in de provincie Vorarlberg, omringd door vele bossen. Door onze 20-jarige ervaring weten we, dat er veel animo is voor onze jongerenreizen. Daarom gaan we dit jaar nog meer reizen organiseren.

De boerderij biedt ons volop comfort (slaapvertrekken met bedden, douche's (warm en koud water), toiletten met wasbakken.

Bij de prijs is alles inbegrepen: verzekering, bustochten, enz.

De data zijn als volgt:

30 juni t/m	9 juli 1977	f 450,—
11 juli t/m	22 juli 1977 (12 dgn)	f 540,—
25 juli t/m	5 aug. 1977 —	f 540,—
8 aug. t/m	17 aug. 1977	f 450,—
22 aug. t/m	31 aug. 1977	f 450,—

Folders op aanvraag.

Aanmelden kampeider: J. Wijnsma,
p/a Grieneui 26, Nijkerk (Fr.)
post Metslauwier, telefoon 05192-293

Kerknieuws

Ds J. Verhoeff, legerpredikant te Annen (Dr.), hoopt op zondag 30 januari a.s. intrede te doen in de kerk te Steenwijk, na bevestigd te zijn door zijn voorganger, ds J. Stuij te Urk.

Katwijk — Aan de procedure omtrent de kerkelijke goederen van de Gereformeerde Kerk te Katwijk is een einde gekomen nu de Hoge Raad het arrest van het Gerechtshof te Amsterdam heeft bevestigd. Dientengevolge zijn de Gereformeerde Kerk — binnen verband — en de Gereformeerde Kerk — buiten verband — elk voor vijftig procent eigenaar van de kerkelijke goederen (Overgenomen uit het „Ned. Dagblad“).

Kontaktoefening met de Christelijke Gereformeerden — Door de Gereformeerde Kerken - binnen verband - te Enschede (Noord-Oost en Zuid-West) werd aan de kerkeraden van de Chr. Geref. Kerken te Enschede-Oost en -West het volgende schrijven verzonden:

„Waarde broeders,
Als raden van de Geref. Kerken te Enschede-Noord, Enschede-Oost en Enschede-Zuid-West wenden wij ons tot U met het volgende.

Wij hebben ons nl. in een gemeenschappelijke vergadering op donderdag 14 okt. 1976 bezonnen over de vraag of en hoe wij de gesprekken met U zouden moeten voortzetten, zoals ook op onze laatste vergadering met U was afgesproken. Wij kwamen tot de conclusie, dat het beter is onze gesprekken voorlopig niet voort te zetten. Wij hebben daarvoor de volgende redenen:

a) Uit de gesprekken, die tot nu toe hebben plaats gehad, is in de richting van verdere éénwording helaas geen resultaat geboekt. Het bleek tot nu toe niet mogelijk verder te komen.

b) Wij hebben ook moeite met de ontwikkeling van uw gesprekken met de Geref. Kerken - buiten verband -. Wij kwamen tot de conclusie, dat U vordert

in kerkelijke éénwording met die kerken. Het is onze raden onmogelijk U daarin te volgen zolang de werkelijke confessionele en kerkrechtelijke geschillen tussen de Geref. Kerken en de Geref. Kerken - buiten verband -, zoals die onzerzijds in de gehouden samensprekingen meermalen duidelijk zijn verwoord, niet tot een oplossing zijn gebracht.

Het lijkt ons daarom beter onze gesprekken voorlopig op te schorten tot er meer duidelijkheid is geschapen.

Wij verklaren nog eens nadrukkelijk, dat wij ons stellen achter hetgeen onze generale synode van Kampen (1975) aan de komende synode van uw kerken schreef, nl. „te willen staan voor wat in de „Acte van Afscheiding of Wederkeer“ van okt. 1834 werd uitgesproken, nl. dat wij gemeenschap willen zoeken met alle ware gereformeerde lidmaten en ons daarom willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering op het fundament van Schrift en belijdenis en daarop alleen“.

Met hartelijke broedergroet, namens de raden van de Geref. Kerken te Enschede.”

Ds O. Mooiweer — Het telefoonnr. van ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede is nu: 053-310259.

Nieuws uit breder kring

Sola Scriptura

Voor het studentendispuut „Sola Scriptura“, uitgaande van de „Civitas Studiorum in Fundamento Reformato“, hoopt op 26 januari a.s. om 19.00 uur in Cunera, Nieuwegracht 32 te Utrecht, dr H. W. de Kniiff te spreken over het onderwerp: „De mens in relatie tot de schepping“.

Belangstellenden zijn van harte welkom.

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN DIT BLAD!

Reformatische Bijbelschool

Slotlaan 241, Zeist, telefoon 03404 - 24166

Voor het nieuwe cursusjaar kan men zich aanmelden tot 15 februari aanstaande.
Na die datum kan geen plaats meer worden gegarandeerd.

RUIM HUIS

met voor- en achtertuin, voorzien van C.V., T.V. en Telefoon te huur als

VAKANTIEWONING

in Dalfsen a/d Vecht (Ov.).

Nog vrij: van 25 juni t/m 2 juli en van 23 juli t/m 6 augustus.

De omgeving is zeer bosrijk, en een verwarmd zwembad aanwezig.

Er is slaapgelegenheid voor 5 pers., meer is mogelijk.

Inl. fam. L. W. Mol, Eschstraat 19, Dalfsen, tel. 05293-1783.

Meisje, 21 jaar,
zoekt

CORRESPONDENTIE-VRIENDIN of -VRIEND

Brieven onder nr. 21-1 bureau Opbouw,
Nooitgedacht 3, Zeist.

WAPENVELD

(gem. Heerde)

Het bestuur van de Ds. van Maasschool, Flessenbergerweg 7b, Wapenveld, vraagt, wegens teleurstelling,

een HOOFD

(belijdend lid van de Geref. Kerken vrijgemaakt buiten verband).

Indiensttreding 1 augustus 1977.
Bevoegd voor j. en r.

De school heeft 6 leerkrachten en is door een gang verbonden met een 2-klassige kleuterschool.

Het woningprobleem kan in overleg met de gemeente en het bestuur opgelost worden.

Wapenveld ligt ong. 12 km van Zwolle en heeft een 20-min. busverbinding met Zwolle en Apeldoorn.

Brieven graag zo spoedig mogelijk aan de voorzitter de heer G. J. Regterschot, Nachtegaalweg 53, Wapenveld.

Inlichtingen zijn verkrijgbaar bij het h.d.sch. de heer J. Kleijer, Kanaaldijk 55, Wapenveld; tel. 05206-8527 (huis) en 05206-8649 (school).

ONS VAKANTIEREISPLAN 1977

Chr. reizen voor alleenstaanden

OOSTENRIJK

Ook gaan we reizen voor alleenstaanden (t/m 50 jaar) organiseren, in voor- en naseizoen.

Verblijfplaats: Schwarzenberg, in het Vorarlgebergte, omringd door vele bossen. Boerderij met douche's en toiletten.

De reis gaat per touringcar, 's morgens vroeg weg, 's avonds op de plaats van bestemming.

Bij de prijs is een extra verzekering inbegrepen o.a. tegen diefstal en ziekenhuiskosten.

De data zijn als volgt:

13 juni t/m 24 juni 1977 (12 dgn)	f 525,-
9 sept. t/m 20 sept. 1977 (12 dgn)	f 525,-

Folders op aanvraag.

Aanmelden kampeider: J. Wijnsma,
p/a Grieneui 26, Nijkerk (Fr.)
post Metslauwier, telefoon 05192-293

**STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND**

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenissen (ook voor nietverzekerden).

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Getfertsingel, telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.